

Konu Sorusu Q231

Ulusal Grup:	Türk Grubu
Başlık:	Endüstriyel ürünler için tasarım ve telif hakkı koruması arasındaki etkileşim
Katkıda Bulunanlar:	Zeynep Seda ALHAS, Abdurrahim AYAZ, Esra DÜNDAR-LOISEAU, Korcan DERİCİOĞLU, Deniz Merve ERSOY-PINAR, Evrim KAŞLIOĞLU, Önder ÖZDEN, Esra TER
Çalışma Komitesi Raportörü:	Deniz Merve ERSOY-PINAR
Tarih:	02.04.2012

Sorular

I. Yürürlükteki mevzuat ve İçtihadın değerlendirilmesi

Gruplar kendi ülkelerine ait kanunlar dikkate alınarak, aşağıdaki sorulara cevap vermeye davet edilmiştir.

Kümülatif Koruma

- 1) ***Aynı endüstriyel ürün aynı anda tasarım hakkı ve telif hakkı uyarınca korunabilir mi? Bir diğer deyişle, ülkenizde aynı endüstriyel ürünün telif hakkı ve tasarım hakkı ile kümülatif korunması mümkün müdür?***

Evet. Ülkemizde telif hakkı ve tasarım hakkı ile kümülatif koruma mümkündür.

Bern Konvansiyonu'nun 2(7). Maddesi

- 2) ***Ülkenizde, yabancı ülke menşeli bir uygulamalı eser için telif hakkı koruması Bern Konvansiyonu'nun 2(7). maddesi uyarınca hiç reddedilmiş midir?***

Türk Grubu, yayınlanmış içtihadta, *Bern Konvansiyonu'nun 2(7). maddesi uyarınca* telif hakkı koruması reddedilen yabancı ülke menşeli bir uygulamalı esere ilişkin karara rastlamamıştır.

Her halde, Türk Anayasa'sının 90. maddesi uyarınca, uluslar arası sözleşmeler milli kanunlar ile aynı etkiye sahip ve hatta "normlar hiyerarşisi" anlamında sıralamada daha yukarıda olduklarından, yabancı ülke menşeli bir eser için ülkemizde telif hakkı koruması talep edildiğinde, Türkiye'nin de taraf olduğu Bern Konvansiyonu'nun 2(7). maddesi "de lege feranda" (ideal) hukuk olarak uygulanmalıdır. Öte yandan, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Kanunu - ki bu kanun yabancılık unsuru taşıyan medeni hukuk ihtilaf ve ilişkilerinde hukuki prensiplerini düzenlemektedir - uyarınca, Fikri Mülkiyet Hukuku (5846 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri

Kanunu” da – bundan böyle “5846 sayılı Kanun” olarak anılacaktır - dahil olmak üzere) kapsamındaki haklar, koruma talep edilen ülkenin mevzuatına tabi olmalıdır. Bu sebeple, yabancı ülke menşeli bir eser için Türkiye’de telif hakkı koruması talep edildiğinde, Türkiye tarafından anılan esere menşe ülkesinde Bern Konvansiyonu’nun 2(7). maddesi uyarınca yalnız tasarım ve model olarak özel bir koruma bahşedilmemiş ise, 5846 sayılı Kanun uygulanmalıdır. Bundan dolayı da, menşe ülkesinde yalnız tasarım ve model olarak korunan bir eser için Türkiye’de koruma talep eden eser sahibi açısından, öncelikle bu eser için ülkemizde özel bir koruma sağlanıp sağlanmadığının incelenmesi yapılmalı ve eğer sonuç olumsuz ise, bu eser 5846 sayılı Kanun ve Bern Konvansiyonu’nun 2(7) hükmü uyarınca sanat eseri olarak korunmalıdır.

Bu kapsamda yabancı menşe ülkesinde 5846 sayılı Kanun’dan daha kısa süreli korumanın sağlandığı durumlar ve bunun dışında – var ise – Türkiye ve menşe ülkenin de taraf olduğu uluslararası konvansiyonlar ya da iki taraflı sözleşmelerdeki sair sınırlayıcı hükümler hariç tutulmak üzere, ilgili mevzuatımız, Türkiye telif hakkı koruması talep edilen ülke olduğunda yabancı ülke menşeli eserleri reddetmek yerine, Bern Konvansiyonu’nun 2(7) hükmü ile birlikte kabul etmek ve korumak yönünde hazırlanmıştır.

Bu sebeple, şunu demek yeterlidir ki, şayet yabancı ülke menşeli bir uygulamalı sanat eseri, korunmak için yeterli objektif ve sübjektif şartları yerine getiriyorsa, Türkiye’de yaratım anından itibaren telif hakkı korumasından faydalanacaktır.

Tescil/İnceleme

3) Endüstriyel ürünler için, tasarım hakkı korumasından faydalanılabilmek adına tasarım tescili gerekli midir? Tasarımın tescili için esaslı bir inceleme gerekli midir?

Evet. Tasarım hakkı korumasından faydalanılabilmesi için, tasarımın tescili gereklidir. Öte yandan, Türk hukukunda tescilsiz tasarımlar da genel haksız rekabet hükümleri ya da şartları var ise, 5846 sayılı Kanun uyarınca eser olarak korunabilirler.

Hayır. Tasarımın tescili için esaslı inceleme gerekmemektedir. Yalnızca, tüm tasarım başvuruları, üçüncü kişi itirazları için bir Bülten’de yayınlanırlar.

Şartlar

4) Her bir ülkede endüstriyel ürünler için endüstriyel tasarım ya da telif hakkı koruması elde etmek için şartlar nelerdir? Bu şartlar arasındaki farklar nelerdir?

Türk tasarım ya da telif hakkı hukukunda, özellikle “endüstriyel ürünler”in endüstriyel tasarım ya da telif hakkı ile korunması için öngörülmüş yegane (“sui generis”) bir şart bulunmamaktadır.

Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında 554 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca (bundan böyle “554 sayılı KHK” olarak anılacaktır), bir endüstriyel tasarımın korunması için “yeni” olması ve “ayırt edici karakter”e haiz olması gerekmektedir.

“Yenilik” aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

“şayet bir tasarımın aynısı başvuru tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamışsa”

İlgili KHK'daki "kamuya sunmak" tabiri, her türlü satış, kullanım, yayın, reklam, sergileme ve benzer aktiviteleri kapsamaktadır.

Ayırt edici karakter ise tasarımın bilgilenmiş kullanıcıda bıraktığı genel izlenimin, daha önce kamuya sunulmuş herhangi bir diğer tasarımın yine bilgilenmiş kullanıcıda bıraktığı izlenimden belirgin şekilde farklı olması olarak tanımlanmıştır.

Anılan KHK uyarınca, yalnız tescilli tasarımlar tescilli tasarım korumasından yararlanabilirler.

5846 sayılı Kanun uyarınca sahibinin hususiyetini taşıyan, Kanun'da sınırlı sayıda (numerus clausus) olarak sıralanan ve ilim ve edebiyat eseri veya müzik eseri veya güzel sanatlar eseri veya sinema eseri tanımlarından birine dahil olan eserler, telif hakkı korumasından faydalanabilir.

Şartlar arasındaki farklar:

ENDÜSTRİYEL TASARIM	Telif HAKKI
Bir endüstriyel tasarımın korumadan yararlanabilmesi için tescil edilmiş olması gerekmektedir.	5846 sayılı Kanun formalitesiz bir koruma öngörmektedir. Bu sebeple, korumadan yararlanabilmek için bir tescil şartı bulunmamaktadır.
Bir endüstriyel tasarımın korumadan yararlanabilmesi için "yeni" ("mutlak yenilik") olması gerekmektedir.	Bir eser korumadan yararlanabilmek için yaratıcısının hususiyetini taşımalıdır – ki bu yenilikten farklıdır.
Korumadan yararlanabilmek için, eserin tipine dair herhangi bir kriter sınırlaması bulunmamaktadır.	Eserin, ilgili Kanun'da sınırlı sayıda belirtilen eser tiplerinden birine dahil olması gerekmektedir.

- 5) ***Endüstriyel ürünler için telif hakkı korumasına dair şartlar, olağan sanat eserleri (güzel sanatlar) için öngörülen telif hakkı korumasına dair şartlardan farklı mıdır?***

5846 sayılı Kanun'da, özellikle "endüstriyel ürünler" in telif hakkı ile korunması için öngörülmüş yegâne ("sui generis") bir şart bulunmamaktadır.

Telif hakkının genel kriterlerinin ötesinde, güzel sanat eserleri için estetik değer şart kılınmıştır. Bir endüstriyel ürün, estetik değere haiz ise ve diğer şartları da yerine getiriyorsa "güzel sanat eseri" olarak korumadan faydalanabilir.

Korumanın Kapsamı ve İhlalin Değerlendirmesi

- 6) ***Endüstriyel ürünler için telif hakkı koruması kapsamı, diğer olağan sanat eserleri (güzel sanatlar) ürünlerinden farklı mıdır? Farklı ise, ne şekilde farklılıklar vardır?***

Hayır, endüstriyel ürünlerin telif hakkı koruması kapsamı diğer olağan sanat eserleri ürünlerinkinden farklı değildir.

- 7) ***Telif hakkı korumasından yararlanan endüstriyel ürünlere ilişkin ihlal değerlendirme kriterleri ile tasarım hakkı ihlalinin değerlendirme kriterleri arasında fark var mıdır?***

Evet, telif hakkı ihlali ve tasarım ihlalinin değerlendirilmesinde aranan kriterler farklı kanunlarca düzenlenmiştir ve birbirinden farklıdır.

Farklar aşağıdaki gibidir:

a. 554 sayılı KHK uyarınca ihlalin tanımını aşağıdaki gibi yapmıştır:

- i. Tasarım hakkı sahibinin izni olmaksızın,
- ii. tasarımın aynısını veya belirgin bir şekilde benzerini yapmak, üretmek, piyasaya sunmak, satmak, sözleşme akdi için öneride bulunmak, kullanmak, ithal etmek ve bu amaçlarla depolama, elde bulundurmak; tasarım belgesi sahibi tarafından sözleşmeye dayalı lisans yoluyla verilmiş hakları izinsiz genişletmek veya bu hakları üçüncü kişilere devir etmek, yukarıda belirtilen fiillere iştirak veya yardım veya bunları teşvik etmek veya hangi şekil ve şartlarda olursa olsun bu fiillerin yapılmasını kolaylaştırmak; kendisinde bulunan ve haksız olarak üretilen veya ticaret alanına çıkarılan eşyanın nereden alındığını veya nasıl sağlandığını bildirmekten kaçınmak; gasp.

Oysa ki, 5846 sayılı Kanunda böyle bir ihlale ilişkin bir tanım bulunmamaktadır, ancak işbu kanun manevi ve maddi hakları ihlal edilen eser sahibine ihlalin durdurulmasını talep etme hakkı vermektedir. Ek olarak, 5846 sayılı Kanun, "Mahkeme, eser sahibinin manevi ve maddi haklarını, tecavüzün şümulünü, kusurun olup olmadığını, varsa ağırlığını ve tecavüzün refi halinde tecavüz edenin düçar olması muhtemel zararları takdir ederek halin icabına göre tecavüzün refi için lüzumlu göreceği tedbirlerin tatbikına karar verir." hükmünü içermektedir.

b. Benzerliğin ve bundan doğan ihlalin değerlendirilmesinde 5856 sayılı Kanun uyarınca mahkeme içtihatları ile belirlenen kriter, itham edilen eserin hazırlanmasında, orijinal eserden esinlenmenin ilerisine gidilip gidilmediğidir.

Tasarımlar açısından, benzerliklerin ve bundan doğan ihlalin değerlendirilmesinde ana ölçüt genel izlenimde uyandırdığı benzerliktir. Benzerliğin hukuka uygunluğunun belirlenmesinde, tasarımcının tasarlama açısından seçenek özgürlüğüne sahip olduğu dikkate alınır.

8) Endüstriyel ürünün önceki eser ya da tasarımdan bağımsız olarak vücuda getirilmesi fikri haklar veya tasarım hukuku kapsamında geçerli bir savunmamıdır?

554 Sayılı KHK'ya göre, bir endüstriyel tasarımın korunması için yeni ve ayırtedici olması gerekir. Yenilik;

"Şayet başvuru tarihinden önce, tasarımın aynısı daha önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise"

şeklinde tarif edilmiştir.

Kanun Hükmünde Kararname'de bahsi geçen "kamuya sunma" her nevi satış, kullanma, yayma, yayın, tanıtım faaliyetleri, sergi veya benzer amaçlı faaliyetleri kapsamaktadır. Bu kapsamda, şayet endüstriyel ürün, önceki eserden ya da tasarımdan bağımsız olarak oluşturulmuşsa dahi bağımsız olarak vücuda geldiği savunması ile koruma talep etmek mümkün değildir.

5846 Sayılı Kanun dikkate alındığında; bu sorunun cevabı, fikri haklar korunması ve tasarım korunmasının gereksinimleri arasındaki farklılıklardan dolayı somut olaya göre farklılık gösterebilir. Şayet bir eser, eser sahibinin hususiyetini taşımakta ve ilim ve

edebiyat, müzik, güzel sanatlar veya sinama eseri kategorilerinden birine dahil ise, fikri hak korunmasından faydalanabilir. Bu kapsamda; eser olarak korunan bir endüstriyel ürünün önceki eserden bağımsız olduğuna dair yapılan savunma karşısında mahkeme, endüstriyel ürünün eser korunmasından faydalanabilmek için gerekli unsurların bulunup bulunmadığı ve tüm unsurlar mevcut ise karar verebilmek için endüstriyel ürün ile önceki eserin sahiplerinin hususiyetlerini tespit etmelidir. Bu tespite bağlı olarak eğer

- endüstriyel ürün, daha önceki eserden kopyalanmış ise fikri hak ihlali oluşur,
- endüstriyel ürün, daha önceki eserden uyarlanmış fakat onu vücuda getirenin özelliklerini taşıyor ise; bu durumda fikri hak ihlali oluşmayabilir,
- endüstriyel ürün, daha önceki eserden esinlenmeden öteye geçmeden yararlanmak suretiyle vücuda getirilmişse fikri hak ihlali oluşmaz.

Koruma Süresi

9) Endüstriyel tasarımın veya endüstriyel ürünlere ilişkin telif hakkı korunmasının süresi ayrı ayrı ne kadardır?

Endüstriyel tasarımların korunması başvurunun yapılmasından itibaren 5 yıldır ve 5 yılda bir yenilenmek suretiyle 25 yıla kadar uzatılabilir.

Öte yandan, endüstriyel ürünler için telif hakkı korunması ise eser sahibi / tasarımcının yaşamı boyunca ve sonrasındaki 70 yıldır.

İlk tasarım sahibi tüzel kişi ise, koruma süresi çalışmanın alenileşme / kamuya sunulma tarihinden itibaren 70 yıldır.

10) Koruma süresi daha kısa olan bir fikri mülkiyet hakkının sona ermesinden sonra ne olur? Diğer bir deyişle, endüstriyel tasarım koruma süresi sona erdiğinde, telif hakkı koruması devam eder mi?

Telif hakkı koruması endüstriyel tasarım koruması sona erdikten sonra da devam eder.

Uyumlaştırma Önlemleri

11) Ülkenizde aynı endüstriyel ürünün aynı anda hem tasarım hem de eser korunmasına veya tasarım korumasının sona ermesini takiben eser korunmasına tabi olamamasına yönelik herhangi bir uyumlaştırma önlemi mevcut mudur?

Hayır, ülkemizde aynı endüstriyel ürün aynı anda hem tasarım hem de eser korunmasına veya tasarım koruması sona erdikten sonra eser korunmasına tabi olabilmekte ve bunun aksini öngören bir düzenleme de bulunmamaktadır.

II. Uyumlaştırma Önerileri

Gruplar endüstriyel ürünlerin görünümlerinin, şekillerinin, veya üzerlerindeki süslemelerin korunmasına ilişkin uyumlaştırma kurallarının iktibas edilmesine yönelik önerilerini sunmaya davet edilmektedirler. Daha spesifik olarak belirtmek gerekirse, Gruplar aşağıdaki soruları cevaplamaya davet edilmektedirler:

11) Endüstriyel ürünlerin telif hakkı korumasına tabi olması için uyulması gerekli koşullar neler olmalıdır?

Türk grubu, bir kere endüstriyel ürünler için kümülatif korumanın kabul edilmesi halinde telif hakkı koruması için uyulması gerekli koşulların her ülkenin iç hukukuna tabi olması gerektiğine inanmaktadır.

12) Endüstriyel ürünler için endüstriyel tasarım hakları ve telif hakları ile kümülatif koruma olmalı mıdır?

Türk grubu, endüstriyel ürünler için kümülatif korumanın gerçekten zorunlu olduğuna inanmaktadır. Endüstriyel tasarımlar ve telif hakları için şartlar önemli ölçüde farklı olsa bile endüstriyel ürünlerin her ikisinin gerekliliklerini karşılayabileceği açıktır. Türk grubu, bu koruma kapsamlarından herhangi birinin göz ardı edilmesinin hukuka aykırı ve gerçekten uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlali olacağı düşüncesindedir.

13) Eğer öyle ise, bu örtüşmenin çözümlenmesi için herhangi bir kriter olmalı mıdır? Hangi kriterler konmalıdır? Örneğin, eğer belirli bir sanat eseri endüstriyel tasarım korumasından yararlandıktan sonra aynı eser için telif hakkı koruması verilmemeli midir?

(12)ye yukarıda verilen cevap çerçevesinde Türk grubu örtüşmenin çözülmesi gereken bir problem olmadığı inancındadır.

14) Endüstriyel ürünler için tasarım ve telif hakkı koruması ile ilgili olarak uygun gördükleri ilave konularda ulusal gruplar değerlendirme yapmaya davet edilmektedir.

Türk grubu, sadece maddi haklar açısından değil manevi haklar açısından bakıldığında da endüstriyel tasarım korumasının tasarımın kayıtlı sahibinin finansal haklarını korumayı hedef alırken telif hakkının telif hakkına konu çalışma ile eser sahibinin her ikisine çok daha geniş koruma sağladığını vurgulamak ister. Bu nedenle tasarımcının bir üründen endüstriyel açıdan faydalanıyor olması bu ürünün telif hakları hukuku uyarınca korunamayacağı anlamına gelmemelidir.

Konu Sorusu Q231

ÖZET

Türk Gurubu'na göre, Türk Hukukunda aynı endüstriyel ürünün hem tasarım hakları hem de telif hakları ile korunmasını engelleyen bir hüküm olmadığından, kümülatif koruma açıkça kabul edilmiş olmasa dahi Türkiye'de kümülatif koruma mümkündür.

Türk Gurubu'nun görüşüne göre, endüstriyel ürünlerin bu şekilde ikili korumaya sahip olması önem arz etmektedir zira, telif hakları sahibine maddi hakların yanı sıra tasarım haklarının sağlamadığı manevi hakları da sağlamaktadır. Bu nedenle, bir endüstriyel ürün üzerindeki telif haklarını yok saymak, eser sahibini/ tasarımcıyı ciddi anlamda hak kaybına uğratacaktır.

Her ne kadar endüstriyel tasarım korumasının ve özellikle telif korumasının şartları ve kapsamı her yetki çevresine göre değişiklik gösterse de Türk Gurubu bu şart ve kapsamların uyumlaştırılmasının zorunlu olmadığı, öte yandan amaca ulaşmak için endüstriyel ürünlerde ikili koruma kavramı çerçevesinde bir uyumlaştırmanın yeterli olacağı inancındadır.